

TEGEN DE KWAKZALVERIJ

REDACTIE-ADRES: O. Kulk, Brantwijk 76, Amstelveen

Opgericht 1 januari 1881

DIRECTEUR-GENERAAL VOLKSGEZONDHEID

VAN DE VOORZITTER

Appèl aan de artsen

HET IS VERHEUGEND met toestemming van prof. dr. P. Muntendam de paragraaf over „Kwakzalverij” uit zijn boekje „Maatschappelijke Gezondheidszorg” in ons maandblad over te kunnen nemen.

Speciaal de zinsnede eruit, waarin de medische wereld op het hart wordt gedrukt zich ernstig te verzetten tegen de praktijken van die kwakzalvers moge hier met nadruk worden onderstreept. Stelling nemen tegen de praktijken van onbevoegden alleen moet echter niet voldoende worden geacht: ook tegen **bepaalde** praktijken van sommige wel-bevoegden dient de strijd te worden aangebonden.

Hier ligt m.i. een belangrijke taak voor de maatschappij tot bevordering van de geneeskunst.

Hoe noodzakelijk dit is moge blijken uit het hoofdartikel, onder de titel „Celtherapie”, van de hand van prof. dr. J. R. Prakken, verschenen in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde van 28 januari j.l., pag. 157.

Daarin trekt de hooggeleerde schrijver van leer tegen de argumentatie, kenmerkend voor aanbevelingen van kwakzalvers, waarmede reclame wordt gemaakt voor de „waarde” van deze therapie, die hier te lande door enkele artsen wordt bedreven zonder enige wetenschappelijke grond.

Het is dezelfde methodiek, die men al sinds lange tijd kent bij de propaganda voor de paranormale „geneeskunst”.

Met schijnargumenten en halve waarheden — zo niet met nog verwerpelijker methoden —

OVER KWAKZALVERIJ

Overgenomen uit:

MAATSCHAPPELIJKE GEZONDHEIDSZORG door Prof. Dr. P. Muntendam, bestemd voor het Nijverheidsonderwijs en de Verpleegstersopleidingen.

„KWAKZALVERIJ.

Het onbevoegd als beroep uitoefenen van de geneeskunst heet kwakzalverij. Zij is gebaseerd op de goedgelovigheid van het publiek en de reclame, vooral in de vorm van de advertentie, maakt hiervan een dankbaar gebruik. De kwakzalver past zijn vermeende kunst op de meest verscheiden manieren toe. Smeersels en kruiden, waterkijken of gezondbidden, waardeloze apparaten ter bescherming tegen „aardstralen”, in dit alles wordt nog steeds door een deel van het mensdom geloofd. Het is in verband met deze lichtgelovigheid van het publiek, dat de medische wereld zich ernstig moet verzetten tegen de praktijken van de kwakzalvers. Tal van personen zijn het slachtoffer geworden van de kwakzalver omdat zij het tijdstip, waarop zij operatief of anderszins nog van hun lijden verlost konden worden, voorbij lieten gaan om te geloven in de „wonderdokter”.

De Vereniging tegen de Kwakzalverij, welke o.a. een maandblad uitgeeft, heeft in deze reeds veel en nuttig werk verricht. Ook de dagbladpers kan haar medewerking verlenen door geen advertenties of artikelen over geneesmiddelen en geneeswijzen op te nemen dan nadat deze deskundig zijn beoordeeld. Het zwaartepunt van de strijd tegen de kwakzalverij moet gelegd worden in een goede voorlichting en opvoeding van het publiek.”

wordt het gemis aan wetenschappelijke bewijzen versluierd.

Als zaailingen schieten de drogredenen stevig wortel in de uitstekende voedingsbodem: de goedgelovigheid van het publiek. Het is in de eerste plaats aan de artsen verder voortschrijden van dit kwaad een halt toe te roepen en het daarna terug te dringen tot onschadelijke proporties.

Dit dient te geschieden door individuele voorlichting in eigen patiëntenkring, maar verder vooral ook door de werkers op het gebied van de bestrijding van de kwakzalverij in staat te stellen hun strijd zo krachtig mogelijk en op zo doeltreffend mogelijke wijze verder te kunnen voeren.

Hebt U DE CONTRIBUTIE reeds voldaan?

De gironummers van de Vereniging tegen de Kwakzalverij zijn:
postgiro 32237 en gemeentegiro
Amsterdam K 1672.

Een dringend appèl aan de artsen massaal toe te treden als lid van de Vereniging tegen de Kwakzalverij moge in bovenstaande documentatie z'n rechtvaardiging vinden.

A. P. N. DE GROOT.

Zwaardere straffen?

AKKOORD!

PROF. MR. J. M. VAN BEMMELEN, een van onze vooraanstaande rechtsgeleerden, is een man, die gelooft dat er succesvolle onbevoegde genezers bestaan.

Dat is op zichzelf te betreuren. Hij zou, dunkt ons, er beter aan doen zijn overtuiging op dit punt afhankelijk te stellen van een deskundig onderzoek van medici, psychologen en natuurkundigen. Dat is altijd het standpunt van onze vereniging geweest: eerst een deskundig, objectief onderzoek, daarna een waterdichte wettelijke regeling.

Prof. Van Bemmelen wil eerst een wettelijke regeling. Wij zijn het daarmee dus niet eens. Maar de wijze waarop prof. Van Bemmelen de zaak geregeld zou willen zien is op zichzelf boeiend genoeg.

In het blad „De Paranormale Genezer“, uitgave van de Nederl. Federatie van Paranormale en Natuurgenezers, die zich ten doel stelt wettelijke erkenning voor deze genezers te bereiken, bespreekt prof. van Bemmelen de vraag of er redenen zijn om wijziging van de wet op de geneeskunde te overwegen. Volgens deze strafrechtgeleerde moet het antwoord op deze vraag bevestigend luiden.

Hij bepleit wijziging op grond van het feit dat zijns inziens „de huidige regeling indruist tegen de vrijheid van keuze van geneeskundige behandeling, de huidige regeling vrijwel geen effect sorteert en zij grote rechtsongelijkheid verwekt“. „Als vierde argument zou men“, aldus prof. Van Bemmelen, „de resultaten, behaald door de besten onder de onbevoegde genezers, kunnen aanvoeren. Daartegenover moeten echter onmiddellijk de ongelukken, veroorzaakt door beunhazen en kwakzalvers, als keerzijde worden gesteld. Wat dit argument betreft moet niet het belang van de (kleine) groep genezers de doorslag geven, maar het belang van het grote publiek.“

Langer cel in

Wil men de vrijheid om genezing te zoeken bij wie men wil, handhaven, dan bepleit prof. Van Bemmelen invoering van een nieuw artikel in het Wetboek van Strafrecht onder de categorie „misdrijven“, waarbij met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren wordt bedreigd de genezer, wiens behandeling de dood van een patiënt ten gevolge heeft. Indien zwaar lichamelijk letsel het gevolg is, zou de schuldige gestraft moeten kunnen worden met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren. Indien de behandeling schade heeft toegebracht aan de gezondheid: een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste f 10.000. Schuld zou niet bewezen moeten worden, doch alleen het causaal verband vastgesteld.

Prof. Van Bemmelen wil aldus volledige vrijheid van keuze van geneeskundige behandeling handhaven met invoering van een artikel, dat de gelegenheid opent om — bij misbruik van die vrijheid — de genezer strenger te bestraffen dan volgens de huidige bepalingen mogelijk is.

Nu moeten wij toch toegeven, dat wij het met de vorm van de regeling voor een belangrijk deel eens kunnen zijn. Strengere straffen voor kwakzal-

oud nieuws!

Uit Het Leidsch Dagblad van 11 december 1860:

— In een gemeente van Noord Holland wil een persoon de ligtgloovige menigte op zonderlinge wijze van bestaande kwalen genezen. Hij raakt even de wonden of hun ligchaam aan, prevelt daarbij cenige woorden en beweert voorts tot het verleenen van hulp alleen kracht te hebben door een in het Opperwezen gesteld vertrouwen. Het is bijna ongelooflijk, hoe nog in den tegenwoordigen tijd onderscheiden menschen dien persoon raadplegen, met voorbijgang van geneeskundige hulp, soms evenwel met het noodlottig gevolg dat kwalen, die, naar het oordeel van deskundigen hadden kunnen genezen worden, door verzuim van goede hulp droevig zijn afgeloopen.

vers lijken ons de beste remedie om paal en perk te stellen aan het kwaad van de onbevoegde genezers.

Er dient echter voldaan te worden aan één eis. Zij die ongestraft kunnen blijven moeten de bewijzen van hun „bekwaamheid“ overleggen aan een commissie, die boven de partijen staat. Een commissie, die geen enkele twijfel over haar deskundigheid en onafhankelijkheid mag laten bestaan.

We hebben het gevoel, dat deze commissie weinig „erkenningen“ zal kunnen uitgeven. Blijft slechts over wat wij nu al zo lang wensen: bevoegde uitoefening van de geneeskunde en zware straffen voor overtredingen op dit punt.

Maar wie vormt die commissie? Dat mag beslist niet een scherts-college zonder medici zijn, zoals zich hier en daar wel eens aandient!

MILJOENEN ROEBELS DOOR KRUIDEN

DAT MEN ZELFS in Rusland een miljonair kan worden dank zij de kwakzalverij leert een artikeltje in de Engelse Daily Express, waarin een correspondent uit Moskou meldt dat een vrouwelijke kwakzalver tot drie jaar gevangenisstraf is veroordeeld wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

De Russin verkocht kruidenmengsels, waarvan zij beweerde dat alle ziekten, behalve blindedarmontsteking, er mee genezen konden worden.

De miljonairse verspreidde pamfletten in Leningrad en zond bestelbonnen naar haar vaste klanten. Haar dagelijkse omzet bedroeg 5000 roebels, het maandsalaris van een fabrieksbedrijfs-leider. Een arts, een advocaat en een accountant stonden in haar dienst.

Hoogmoed veroorzaakte haar val. Nadat zij 27.000 roebels had geofferd voor de wegaanleg naar een collectieve boerderij vroeg zij bij de bevoegde autoriteiten een onderscheiding aan.

Inplaats van een onderscheiding te geven onderzochten de Russen de herkomst van haar welstand, waarna een vervolging werd ingesteld.

In de ban van Thaumass

IRIS, DOCHTER VAN THAUMASS.

De hoogleraar in de oogheekunde aan de universiteit te Bonn schrijft in de „Deutsche medizinische Wochenschrift“ (bl. 1885) een opstel over de irisdiagnostiek en toont daarbij glashelder aan, dat deze berust „auf Behauptungen die sich einwandfrei als nicht richtig erweisen“. Vijf kolom over anatomie, fysiologie en pathologie van de iris leiden het professorale stuk in.

Het is opmerkelijk, dat in een blad voor artsen een hoogleraar zich voor een fundamentele behandeling van het hersenschimmige onderwerp zoveel moeite getroost. Als motief noemt hij de plicht van ons artsen, „warnend unsere Stimme zu erheben, denn die Irisdiagnose ist kein harmloser Mythos“. Maar uit andere bron weet men, dat in Duitsland niet weinige artsen de irisdiagnostiek beoefenen. Voor zover zij bona fide zijn, geldt ook voor hen wat de schrijver zegt van de zieken die van de iriskijkers hulp verlangen: „Sie stehen ganz im Banne von Thaumass, dem Gott der Wunder und seiner Tochter Iris. Mythos und Aberglaube lassen sich nicht mit Vernunft und Verstandeskraften ausröten“.

(Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde)

„Genezing is van minder belang” zei raadsman

GALBLAAS VEROORZAAKTE HOEST, VOND KWAKZALVER

Slechte imitatie van geneeskunst

„EEN SLECHTE IMITATIE van de moderne geneeswijzen, gecombineerd met een onvoldoende techniek”, was het oordeel van de arts dr. R. J. H. Kruisinga te Leeuwarden over de „natuurstische geneeswijze” van de 67-jarige heilpaedagoog en natuurgeneeskundige te Zaandam, Leendert K., die in Sneek verschillende patiënten had behandeld en daarvoor voor de rechtbank in Leeuwarden terecht stond.

„Hier is de concurrentie aan het woord” vond de raadsman, mr. J. H. Cornelis. De officier, mr. H. Niemeyer vorderde ter zitting bevestiging van het kantonrechtvonnis, waarbij K. tot viermaal f 150,— boete sub. 30 d.h. was veroordeeld.

Enkele jaren geleden begon K., die zijn praktijk al 40 jaar uitgeoefend zou hebben, zittingen te Sneek te houden. A raison van f 10,— per consult — behoeftigen voor half geld of gratis — hield hij eens in de zes weken zitting.

Onder zijn patiënten bevond zich de 60-jarige mevrouw J. Z., die lijdende was aan reumatiek. Hij nam haar bloeddruk op, streek met een wichelroede langs haar lichaam en schreef verpakte medicijnen voor.

Dezelfde therapie paste hij toe op de 18-jarige M. T., die aan toevallen leed, bij de 4-jarige K. v. d. Z. (asthmapatiëntje) en bij de 50-jarige J. J., die met

een stevige hoest tobde. Bij de laatste patiënte constateerde K. een afwijking van de galblaas, nieren en dikke darm en schreef een dieet voor, zo meldt het Friesch Dagblad.

Verdachte zei, dat hij trillingen in zijn handen voelde, als hij in de buurt van een ziek lichaamsdeel kwam. Ook aan de ogen van de patiënten kon hij afwijkingen constateren. Hij had in Amsterdam een opleiding in de diëtleer gevolgd.

De arts, dr. Kruisinga, vond het nogal arrogant van de verdachte, dat hij meende in enkele avondcursussen evenveel kennis op te kunnen doen als artsen, die zeven jaar moeten studeren. Het gevaar van dergelijke kwakzalvers lag z.i. hierin, dat de patiënten van de huisarts wegbleven. Overigens was bij K. niet van een paranormale begaafdheid sprake.

„Goed stuk brood”

De officier vond het wonderlijk, dat in een tijdsbestek, waarin de „ontdekkers” en „spoetniks” door het lucht ruim suizen, de rechtbank zich nog met dergelijke zaken moet bezighouden. „Maar wenden wij ons oog weer naar de aarde, dan zien we, dat daar het rationele ten top gedreven is.”

Hij kon zich dan ook wel begrijpen dat de eenvoudige zielen meer vertrouwen hadden in een man met een baard en bruine ogen, dan in een arts in een witte doktersjas, die met een injectie spuit in de hand stond. „Er is in deze verzakelijke wereld een goed stuk brood weggelegd voor charlatans” veronderstelde hij. Hij gaf toe, dat er enkele kwakzalvers waren, die niets anders dan het heil der mensheid op het oog hadden, maar z.i. kan men de meeste kwakzalvers, die ons land rijk is, betitelen met „kwakken”. Hij vorderde bevestiging.

In arren moede...

„Het moet nu maar eens uit zijn met de fabeltjes, dat de kwakzalver de patiënt bij de dokter weghoudt” vond de raadsman. „Dit argument heeft al 50 jaar in de rechtszalen gegalmd, maar het is geen eerlijk strijdmiddel. Het is een goedkoop en afgezaagd argument van de concurrentie. Want wie gaan naar de kwakzalvers? Geen mens, die bij een dokter baat vond. Men wendt

zich pas in arren moede naar de natuurst, wanneer de medici machteloos staan.”

Ook waren het z.i. niet de simpele zielen, die bij dergelijke mensen op het spreekuur kwamen. „Deze mensen vormen maar een klein percentage. Vooral predikanten zijn trouwe bezoekers, maar ook van die exacte ingenieurs, die spoetniks maken. Juist zij weten immers dat de wetenschap nog maar in de kinderschoenen staat en dat wij nog maar zo weinig weten.” Z.i. stond onomstotelijk vast, dat sommige mensen occulte gaven hadden, die niet verklaarbaar waren. Hij wees daarbij op de apostelen, die „onder de huidige wet het nog beroerder gehad zouden hebben.”

Mogelijk dat hun patiënten alleen door de suggestie werden genezen, maar wat geeft dat?” vroeg hij zich af, het blijft hetzelfde of men nu door handoplegging, door een orkest of door een wichelroede geneest?” Van minder belang daarbij was, dat de onderhavige patiënten weinig baat hadden gevonden. „Ook wij advocaten, moeten de mensen vaak onbevredigd naar huis sturen,” zei hij.

NIEUWE LEDEN

DE AANWAS duurt voort. Weliswaar zijn deze maand slechts twee nieuwe leden tot onze vereniging toegetreten, maar wie zou meer willen verwachten na de drukke feestmaand december.

Dit tweetal levert het bewijs van de constante groeikracht van onze vereniging. Wij roepen hen een hartelijk welkom toe en verzoek alle nieuwe en oude leden om de redactie op de hoogte te houden van de gevallen van kwakzalverij, die hen bij woord of geschrift ter kennis komen. De nieuwe leden zijn dr. L. D. Korthuis, arts, te Barneveld en de heer A. P. Petten, apotheker te Hilversum.

Niet het maximum

NAAR AANLEIDING van de mededeling in het blad van januari 1961 onder het hoofd „Tandtechniek met f 900,— beboet, waarin wordt gesproken van een maximumstraf van drie maal driehonderd gulden boete, maakt een tandarts ons er op attent, dat de maximumstraf f 1000,— per geval is. Hier was kennelijk sprake van een drievoudige overtreding. De maximumstraf zou dus geweest zijn drie maal duizend gulden.

Bureau Vereniging

HET BUREAU van de Vereniging tegen Kwakzalverij is gevestigd ten huize van de directeur, de heer D. H. van den Bosch, „Groot Schuttershoef”, Arnhemseweg 10, Leusden post Amersfoort.

Aan dit bureau zijn alle inlichtingen omtrent de vereniging en de kwakzalverijbestrijding verkrijgbaar.

Directeur Van den Bosch is gaarne bereid verzoeken tot het houden van lezingen over de kwakzalverij te behandelen.

Sterk staaltje van aardstralenbedrog

„JA KIJK, EDELACHTBARE, hij zei dat mijn vee last had van aardstralen. Hij zou me daar wel van af helpen met zijn apparaat. Ik ben nooit naar die kastjes gaan kijken, want ik was er een beetje bang voor.” Er klonk verontwaardiging in de stem van boer Heijink uit Ruurlo, toen hij deze verklaring aflegde voor de Zutphense rechtbank.

Achter hem stond de verdachte, de 25-jarige H. C. ten B. uit Enschede, een zelfverzekerde jongeman, die ook wel bekend staat als Bonando, telepaat en helderziende. Hij heeft kennelijk niet kunnen voorzien, dat de officier van Justitie een jaar gevangenisstraf, waarvan vijf maanden voorwaardelijk, tegen hem zou eisen. De uitspraak was conform de eis. Beschuldiging: oplichting, lezen we in Het Vrije Volk.

Fraai verhaal

Het was een fraai verhaal, dat Bonando tientallen boeren had doen geloven. Uitgerust met wat oude radio-onderdelen was hij de Achterhoek ingetrokken, hier en daar een boer bezoevend. Wanneer de kennismaking meeviel, onthulde Bonando zijn geheim: hij maakte samen met een Duitse professor een studie van aardstralen en magnetische velden. Meestal werkte hij in ziekenhuizen en kastelen, maar het leek hem toch ook wel interessant, eens een proef te nemen met een boerderij. „En bij u zou ik goed kunnen werken,” zei hij tegen de boer, „want uw vee heeft last van aardstralen. In die hoek van de stal is zeker wel eens een koe gestorven?” Dat zou best eens kunnen, dacht de boer dan.

„Nu, zo sprak de deskundige dan verder, „ik zal de dieren voor eens en altijd van de narigheid afhelfen.” Om de boer te helpen zou hij zijn toestel wel voor een paar weken achterlaten

OFFICIER:

Ergelijk misbruik van, goedgegelovigheid

en dan zou hij met zijn Duitse vriend terugkomen om het resultaat te onderzoeken.

Het hoefde de boer niets te kosten, want het ging om de wetenschap. Een ding moest de boer echter goed begrijpen: de apparatuur was erg kostbaar, misschien was de waarde wel twaalfduizend gulden.

De deskundige wilde daarom wel graag een borgsom hebben. Als hij zijn toestel weer onbeschadigd terugkreeg dan zou de boer zijn geld terugkrijgen.

Zonder uitzondering kwamen Bonando's slachtoffers onder de indruk van zijn wetenschappelijke aanpak. En zij betaalden de borgsommen, variërend tussen tweehonderd en driehonderd gulden.

De zelfverzekerdheid van Ten B. ging zo ver, dat hij naar Zutphen was gekomen met het plan, ook de rechters voor zijn aardstralentheorie te winnen. Zijn wetenschappelijk debuut in de rechtszaal werd echter geen succes. Op de vraag van de president, wat hij nu precies onder een magnetisch veld verstond, moest hij het antwoord schuldig blijven.

Dialog

De president: „Waarom heeft u die dingen geplaatst?”

Ten B.: „Ik wilde die mensen helpen.” „Waarmee wilde u ze helpen?”

„Met dingen die in hun belang waren. De boeren, ik bedoel de landbouwers, kunnen zich misschien bedrogen voelen, maar of dat juist is, zal nog moeten blijken.”

De president weer: „Kunt u aannemelijk maken, hoe uw apparaten werken?”

„Nu edelachtbare, ik neem niet aan dat het in de wetenschap bekend is...”

„De wetenschap kunt u er beter buiten laten. Vertelt u liever eens, waar het geld van de borgsommen is gebleven, dat zou u toch terugbetalen?”

Dat vond Ten B. een wonderlijke vraag. Hij trok zijn wenkbrauwen op en zei: „Het geld is natuurlijk op, ik moest toch zeker leven.”

De officier wilde weten, waarom Ten B. borgsommen voor zijn kastjes had gevraagd en geen betaling.

Dat wilde hij wel uitleggen: „Ik dacht, dat ze juridisch niets zouden kunnen doen, wanneer ik een borgsom vroeg.”

Nietszeggend

Behalve de Ruurloër waren er nog twee getuigen opgeroepen. Het verhaal van K. Hietbrink uit Vorden was vrijwel gelijk aan alle andere verhalen van de (vele) gedupeerden. „Je bent nog een jonge boer en nu kun je nog van die aardstralen afkomen,” had de weldoener tegen Hietbrink gezegd.

Mevrouw Groot Jebbink had nog de meeste nuchterheid getoond. Zij had de politie gewaarschuwd, toen de man van de wetenschap niet meer kwam opdagen. „Het was ten slotte maar een nietszeggend dingetje dat hij had opgehangen,” zei ze.

„Verdachte heeft op een ergerlijke manier misbruik gemaakt van de goedgegelovigheid van de boeren,” zei de officier tijdens zijn requisitoir.

Ten B.'s raadsman had ook al niet zo'n gunstige indruk van zijn cliënt.

REDACTIE:

Medisch redacteur:

dr R. E. Wierenga, arts, Barchem

Pharm. redacteur:

J. E. Buiters, apotheker, Zwolle

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, Arts te Hilversum, Voorzitter; E. Mijnders, Tandarts te Amsterdam, Vice-voorzitter; Mevr. A. Burbach-van der Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden, Secretaris; L. Brest te Amsterdam, Penningmeester; Mej. E. H. Hengeveld, Arts te Zwolle; Dr. H. H. Funke, Arts te Amsterdam; Mr. J. E. Goudsmit, Kantonrechter te Haarlem; Dr. H. H. Scholten, Dierenarts, Veterinair Inspecteur van de Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, Oud-Commiss. van Politie te Amsterdam; A. Verschuur, Arts te Amsterdam; Mr. J. D. van den Berg, Rechter te Arnhem; Mr. G. C. M. van Nijntzen te Voorburg, Referendaris bij het Ministerie van Justitie; Dr. J. H. Ligterink, Arts en Apotheker te Amsterdam; Dr. R. E. Wierenga, Arts te Barchem en J. E. Buiters, Apotheker te Zwolle.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 7.50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2.50. Adres voor het opgeven van leden en abbonés: Mevr. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.
Amsterdam

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 7.50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2.50

Administratie Maandblad:

Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendriklaan 60, Naarden, tel. 02959 - 19114.